73 III 5. 9.

6-91-14.

2

El Director

Biblioteca Central de

Pau Montellà.

1.ª Còpia.

MS 238

El Director, ~~artistich~~.

Comédia en tres actes, orijinál de Pau Montellá.

Personatjes.

Cosme Director.

Senyor Sebastiá } Empressaris.
Senyor Rafel. }
Senyor Esteva. }

Modest. Autor y Comich.

Serafi, ni Comich ni Autor.

Ernest. } Comichs.
Fuljensi }
~~Valdir~~ Hermenejil }

Pancracia } Cómicas.
Prudéncia. }
Petronila }
Pepeta }
Francisqueta }

[illegible]et Mosso de cafè. Comichs Cómicas y concurrents de cafè.

[illegible]ndicació, dreta y esquerra del actor.

R. 314881

Ms 238

Acte 1er

La administració del teatro, ab baló á la dreta y porta á l'esquerra, caixa de guardar caudals, taula en mitj, [illegible] mistres tot lo que pot convenir d'una administració d'aquest ram. A [illegible] ab desliuradorias de beneficis

Escena 1

Cosme, Sebastià, Rafel, Esteva.

El primer assentat [illegible] taula los altres tres drebant ab cadires. assentats

Sebastià. Certament senyors ha-
bem de confessar que la mort
de Don Federich ha sigut un
colp mortal pera nostre teatre.

Rafel. Y també pera la nostre
empresa.

Esteva. Y per consecuent pera
las nostres butchacas.

Cosme. No s'espantin tan abi-
at: si be es veritat que Don
Federich valia molt y dona-
ba vida á nostre teatre, no
faltan avuy dia jóves entu-
siastas y alguns de bonas
disposicións que treballarán
y alguna cosa es podrá fer.

Sebastià. El cor l'enganya senyor

Cosme, ningú com ell conexia
el gust d'el publich.

Rafel. Ell donaba cap á tot nin-
gú com ell estaba enterat de la
marcha de aquesta casa.

Esteva. Em sembla que si seguim
ab ~~aquesta~~ la empresa esposarém
miserablement els nostres capitals.

Cosme. Aixó no'ls ha de dar cap
cuidado, perque la marcha de
aquesta casa, en cuant á la
administració, mal m'está el
dirho, pero puch assegurar que
la tinch p'el cap d'els dits.

Sebastiá. Nosaltres ab la admi-
nistració de Don Federich vi-
viam descansats: al fi de la
temporada, per saber balanç y que faltaban fondos?
~~per exemple~~, ja sabiam que
ens tocaba pagar, sobraban,
ens repartiam las ganancias

y el resultat, sempre era ~~de pro~~ bene-
ficiós ~~fit~~ pera la empresa.

Conxe. També será are de profit:
no s'espantin; la casa está
acreditada.

Rafel. Nosaltres no entenem
res d'art.

Esteva. Es cert. ¿De que ns vindrá?
Si al Senyor Sebastiá l'hi parles-
sin de ferretería, al Senyor Ra-
fel de merceria y á mi de fa-
rines, ja fora altre cosa.

Sebastiá. Es veritat aqueixos son
els articles ab los cuals negociem.

Rafel. Es natural; nosaltres ente-
nem aquestos articles, pero de-
bem confessar que som una nu-
litat en assunto d'art dramatich.

Esteva. Nosaltres no sabem fer mes
que judicar de la guapesa de
las cómicas.

Cosme. Vostes diuen que no entenen aquest ram, y ab lo que indica el Senyor Esteva, veitx que son mes intelijents de lo que 's pensan. Una de las cosas que mes atrau al publich, es el bon personal d'els artistas, y particularment de las artistas.

Sebastiá. Donchs si 'n dixó consisteix, ja podem passar per intelijents.

Cosme. Jo 'ls aconsellaria fer una tria entre els artistas que trevallan en aquesta casa aumentant la companyia ab algunas artistas jovenetas que jo escullíria, que serian verdaderas atracsions.

Rafel. Entenguemnos; que no sia tot guapesa sense habilitat.

Esteva. Havem de procurar que l'art no'n valga de menos.

Cosme. Aixó es lo que s'ha de tenir més en conte. S'ha de procurar que en la formació hi haja de tot. Com vostes ja sabrán en vida de Don Federich jó m' cuidaba de tot aixó, perque ell altre feina tenia escribint, tota la administració y convinació de espectacles passaba per las mebas mans, y tinch tanta confiansa en lo bon ecsit de aquesta empresa, que si vóstes la deixan, jó ajudat de algun altre soci, tindré valor pera seguir endevant.

Sebastiá. No hi ha dupte que vosté enten aquest tinglado millor que nosaltres, y descansant sobre la sua intelijencia y honradeç per ma part, no tinch inconvenient en continuar.

Rafel. ¿Que hi ~~dius ab aixó Senyor Esteba~~? diuen ~~vostes~~ ab aixó?
Senyor Esteva?

Esteba. Per ma part tirem endevant.

Rafel. Crech que es lo millor que podem fer.

Cosme. Ja veurán vostes com jo faré marchar aquest negoci ab prosperitat; ¿Vostes ja estan enterats d'els meus drets de administració? Es trevall molt minuciós y de calcol y per consecuent deu ser ben retribuit.

Sebastiá. Se suposa.

Rafel. Havent de fer lo mateix que feya en vida de Don Federich, crech que seguirá cobran d'el mateix modo.

Esteva. Aixís deu ser.

Cosme. ¿Em permeterán que'ls fassa una petita observació?

Els Tres. Diga.

Cosme. En vida de Don Federich jo no desempenyaba mes que la mitat d'el trevall, que consistia en portar l'alta y baixa de la casa, avuy tinch de ocuparme de la part intelectual, so es l'eesamen de las obras que's presentan y aixó no sols 'm doblará sinó que fins 'm triplicará el trevall; aixis donchs s'em haurá de triplicar el sou; ara vejin si vostes s'hi conforman.

Esteva. Senyor Cosme, Senyor Cosme, voste 'n fa un chiquet massa.

Sebastiá. Voste's vol engreixear y 'ns vol escanyar á nosaltres.

Rafel. Aixó no pot ser de cap manera.

Cosme. S'han de fer carrech que jo no podré dormir sempre que

tindré son.
Esteva. Vosté abusa de nostra situació per la dificultat que tenim de trobar una persona íntegra y intelijent y que conegui la marcha d'el negoci.
Sebastià. L'hi aumentarém la mitat de la paga.
Cosme. Imposible.
Rafel. Lo natural y equitatiu es que se l'hi dobli la paga y no s'en parli mes.
Cosme. Poca cosa es, pero peraque vejin que vull per ma part defensar els seus interessos, m'hi hauré de conformar.
Sebastià. Aixó esperém de vosté, que mirará l'assumto ab tot l'interés.
Cosme. M'interessa tambe á mi: per consecuent quedin descansats.

Rafel. ¿El caudál que queda en caixa creym que pot dar l'abast á la temporada?
Cosme. Es de esperar.
Esteva. Passi endevant donchs á ajustar la jent.
Cosme Com tenia la esperansa de que aquest assunto quedaria arreglat entre nosaltres, vareitx citarlos per abuy y demá.
Sebastiá. Ja que d'aixó es tracta l'hi recomano la Petronila, doníli un suet regular es estudiosa.
Cosme. Será servit.
Rafel. No s'olvidi de fer lo mateix ab la Pepeta, es noya de bones disposicions.
Cosme. Quedi descansat.
Esteva. Ja sab vosté que jo protejeixo á la Quiqueta, es noya que s'ho mereix: no dich mes.

Cosme. Es fará tal com voste desitcha.

Sebastiá. Procuri que en la comparseria hahi hajen noyas vistosetas.

Cosme. Es fará. No m'olvidaré de la Cara alegre y la Risuenya que tenen molta aceptació.

Rafel. Si s'han de llogar coristas, procuri que á mes de la veu tingan bona figureta, y sigan jovenetas.

Cosme. Ja sab voste que jo tinch bon ull per aixó; y si nó que ho diga la passarella.

Esteva. Lo mateix l'hi dich pera cuan s'hajin de llogar ballarinas.

Cosme. L'hi consta que cuan ha arribat aquet cas, m'he lluit; ó si nó que ho diga la Trepitcha flors.

Sebastià. Crech que no devem ferlhi cap mes observació.
Cosme. En tot cas ja m'ho dirán.
Rafel. Estem conformes.
Esteva. Ja l'hi habem observat tot cuant debiam observarlhi; podem retirarnos.
Sebastià. Senyor Cosme passio be.
Rafel. Passio be.
Cosme. (Alsantse y acompanyantlos.) A las ordres de vostes.
Els tres. Estiga bonet. (Surtan, per la esquerra primer terme, per hont deurán entrar y sortir durant tot aquest acte el personatje.

Escena 2a

Senyor Cosme.

(Fregantse las mans.) L'asunto ben en popa marcha. Estich al frente d'un negoci que dona bon continjent; ab lo sou que m' han senyalat y'l que'm sabré fer, crech que'm posaré gras, aquets subjectes son jent de pes-

setas y res entenen el art; son
entre jent de teatro
com se diu, bons cavalls blanchs;
ells me guardarán las espat-
llas y jo á la sua sombra pros-
peraré; Ja faré per manera que
en els sous d'els artistas hi haja
bona prima pera mi; tambe ~~fa~~
~~re ingressar~~ com ells protejiré y
faré ingressar á la companyia
al meu ideal á la incompara-
que m'te el cor robat
ble Pancracia, la ajustaré de pri-
mera actriu. En cuant á las
obras que posarém en escena,
com que tinch el cartell á la ma
y bona provisió de traducsions
d'el castellá condimentadas
per mi, ja faré de modo y de
manera que en cada represen-
tació no falti en lo cartell la
y veyentla cada dia anunciada, el public acaba
per convencers de que es boya
nova comedia y per conse-
cada dia els drets
cuent jo cobro de propietat

literária. I aproposit de propietat literária; ja m'habia descuidat de llejir la carta de Don Pere Sammarcial recomenantme aquell papioli ó autor dramatich d'el altre dia. (Va á la taula l'asenta recull una carta l'obra y llejeix,) A Don Cosme Embroll.- Molt estimat amich; el dador de la present es Don Modest Amorós, bon poeta y autor dramatich, et presentará tres obras diferents pera el teatre, cuals obras he llejit y las he trobadas superiors com á pensament y com á trevall literari, ignoro l'efecte que poden produir posadas en escena, peró las obras repeteixo son de gran valia; com se que tu estas empleat en el teatro, t'el recomano pera

que t interessis per ell ab la em-
presa, que segons lo meu criteri
si van ditas obras representadas,
casi estich segur que tindrán
gran aceptació y podrán donar
positivas ganancias á la em-
presa; al mateix temps t'el
recomano com actor, puch asse-
gurarte que ho es y de gran
valia; mirat aquest assunto
ab interés, perque l'infelis au-
tor y actor es home faltat de
recursos, y protejint t'ho farás
una obra meritória y lucrativa
al mateix temps,
pera la empresa. Anticipada-
ment t dono las gracias y
pots contar sempre ab la amis-
tat de- Pere Sanmarciál. (De-
clamat.) Magnifich Don Pe-
re Sanmarciál es eminent
literát y cuan troba bonas las

composicions de aquest infelis
alguna cosa deuen valer: Aquí
jo hi veitx un negoci que si el
se filar be, fem valdrá honra
y profit. Molt be es presenta
la cosa.

Suprimit. Escena 3ª
Cosme, Petronila Pepeta y
Francisqueta.

Petronila. Bon dia tinga Don
Cosme.

Pepeta. Bon dia.

Francisqueta. Bon dia.

Cosme. ¡Hola noyas! ¿Com anem?

Petronila. Ja ho pot veurer.

Pepeta. Alegres com sempre.

Francisqueta. Ab disposició de
venir á fer comèdia.

Cosme. Encara no fa mitx cuart
estaban aquí els vostres pro-
tectors, pot ser els habeu trobat

per el carrer.

Petronila. Ells ens han dit que vorte ens esperaba pera firmar contracte.

Cosme. Un duret diari, ¡Tira peixet!

Pepeta. Ben poch es.

Cosme. ¿Vos sembla poch? ¿Un duro diari pera estudiar un paperot cada quinse dias?

Francisqueta. ¿Y els gastos que tenim pera vestir?

Cosme. D'aixó ja s'en encarregan els vostres protectors.

Cosme. (Presentan la contracta.) Teniu, firmeu y anauvosen á passetjar el garbo.

Petronilla. A passetjar el garbo com unas cualsevols. ¿Y are? ¿Que's pensa que no tenim res mes que fer?

(Van firman.)

Cosme. ¿Qui trevalla ab un duro diari de renda?
Pepa. Las noyas ordenadas com nosaltres.
Francisqueta. (Acabant de firmar.) Ja está.
Cosme. (Miran la contracta.) ¡Vaya unas firmas! Els chicots que fan palots y ganchos ho fan millor.
Petronilla. Ja ns en ensenyará vosté.
Cosme. Si no hi hagés qui vos protejeix ja vos feria jo anar dretes.
Pepeta. Lo que es vosté, un romansero.
Cosme. El primer de Septembre aqui puntuals á la llista.
Petronilla. Parrio malament rondinaire.
Cosme. Desvergonyida, ¡Ah! ara que hi ~~caich~~ penso; ns habeu de

fer un favor, ja que vos ve de pas,
avisaume á la Pancracia, que
viu en aquest mateix carrer
numero 13

Francisqueta. Ja sabem ahont viu;
ja veitx que vol protejir tambe
el seu romanso.

Totas. Anem á avisar á la Pan-
cràcia, anemhi corrents. (Surtan
saltant y brincant.)

Escena 4ª

Senyor Come.
¡Pocas vergonyias! Si donan
un duro diari á aquestas com
á terceras ó cuartas parts y per
no fer res, ¿que darán á las
que portin l'escès del travall?
pero, ¡que hi farém! quien
manda manda y cartuchera
en el cañón. (Continua aqui.)

Escena ~~5ª~~ 3ª

Cosme ~~Valdiri~~ Hermenegild, (~~Per la esquena, primer termer~~)

Hermenegild. ~~Tom ha avisat per en-carrech vostre~~ Els empresaris m'han dit que'm busquessiu ab vos y vinch á veurer si'ns convindrém.

Cosme. Las mateixas condicions que l'any passat y un duro de sou.

~~Valdiri~~ Hermenegild. ¿Y are? ¿La mitat de lo que guanyaba l'any passat? ¿Aixó á un primer galán?

Cosme. El publich ~~diu que~~ no está content de tu; diuen que ets un galán de bacallá.

~~Valdiri~~ Hermenegild. Donchs no farem res; si m'en vaitx á fora en guanyaré dos.

Cosme. Bueno t'els daré ab una condició. (Ab molta reserva y en veu baixa.) Dels dos duros n'hi ha de haber mitx de diari pera mi; en la contracta faitx constar dos duros. Si vols firmar firma, (Presentantlhi la contracta.)

Y si no't convé, ja trobaré yo qui
trevallarà mes barato y mes be
que tu.

Hermenegil. ~~Baldiri.~~ ~~Sempre ns habeu de~~ Aixó es volerme es-
canyar. (Firma.)

Cosme. Lo dit y sobre tot molta
reserva.

Hermenegil. ~~Baldiri.~~ Com que no hi ha altre re-
mey,... ¿Que tinch de fer?

Cosme. Obeirme á mi Hermenegil que no t'en
arrepentirás.

Emmenegil. ~~Baldiri.~~ Corriente. (Apart.) ¡Vaya
un protector!

Cosme. El primer de Septembre á
las deu d'el matí, aquí al
ensaitx.

Hermenegil. ~~Baldiri.~~ Ja ho sabem de sempre.
(Apart.) Em sembla que abandonaré la patria.
(Baldiri surt. ~~per l'esquerra primer terme.~~)

Escena ~~6a~~ 4a

Cosme.

Deu ralets mes diaris; alguna
cosa ha de valer l'estarme aquí

tot lo dia á la estaqueta.
Aixó ve á ser un presiri morál.

Escena 7ª 5

Cosme Pancracia.

Pancracia. ¡Hola Cosme! ¿Tot solet?

Cosme. Per are si; pero de un moment al altre tindrém aqui galants sense galanteria, dames sense distinció, (no parlo per tu,) graciosos sense gràcia y tot jenero de jent de teatro, y es necessari aprofitar els moments pera parlar d'els nostres assuntos.

Pancràcia. Ja fa temps que tu y jo els tenim parlats.

Cosme. (Ab veu baixa.) Pero no á satisfacció meba. Jo prou t'he manifestat várias vegadas l'aprecio que't tinch, y tu may has volgut escoltarme; jo he fet sempre lo que he pogut pera com-

plauret, pero tu may has vol-
gut correspondrer á las probas
d'amor que jó t' he donat. jo no puch negar que tu m' ets simpatich y agradable pero tu mes
Pancracia. Ja veuras, es precis par-
lar clar; com já sabs, jó tinch
moltas obligacions y per conse-
cuent molts gastos.
Cosme. Aixó no es veritat.
Pancracia. Tu no tens medis pera
satisferlos y per consecuent lo
millor, es no parlarne.
Cosme. Donchs jó t' dich que are es
la millor ocasió pera parlar del
nostre assunto, per aixó t' he fet
avisar, perque s' em ha ~~ofert~~
obert un cami ample (estret) y sense
obstacles.
Pancracia. ¿Que vols dir ab aixó?
Cosme. Vull dir que avuy en aques-
ta casa jó so l' amo y si no t' hi vull
so molt duenyo (de [illegible]) y si t' hi vull

elevante d. la catagoria de primera actriu y
puch ajustarte á bon preu,

Panerácia. ¿Ets l'amo? ¿y com ha estat aixó?

Cosme. Aixó ha estat que'ls empressaris no entenen la marcha d'aquet negoci, y ho han deixat tot á la meba mà. Jo porto la contabilitat, jo ~~porto~~ tinch la direcció artística y de la casa, y jo ajusto la jent, enfí, so un reyet absolut, ¿Eh que tal?

Panerácia. ¡Em deichas admirada! aixó es tenir sort, perque la inteligencia que't suposan, jo te la nego.

Cosme. Tu'm negarás lo que vullgas, pero lo que es cert, es que jo so l'amo. Per consecuent lo que á tu't convé, es estar be ab mí.

Panerácia. Bueno donchs ja que está á la teba ma, ajustam de primera dama, y vingan cuatre

durets diaris.

Cosme. ¿Que dius Barranga? Tot hom sab que may has arribat á guanyar mes que un duro diari y are'n vols cuatre, aixó seria posarme jo massa en evidencia ab la empresa; tot lo mes que jo puch fer es donarte mitx duro mes; serán trenta rals y aquí tens la contracta estesa. (Presentantlli paper y ploma.) Firma.

Pancracia. Posemhi á dos duros.

Cosme. S'empreña de passar la teba, (Corretjeix la contracta y l'hi entrega.)

Pancracia. Firmem donchs per dos duros. (Firma.)

Cosme. (Prescindint el algunss bolos que has fet,) May habias guanyat tant; aquí comensa la meba protecció entre vida. ¿Estas contenta?

Prudencia. No estich contenta; perque un home que vol ser galante

y vol obsequiar á una dama,
ja l'hi hauria parlat de anar-
ho á celebrar anit mateix á
un restaurant de primera.

Cosme. Donam cita aquesta
nit, y's celebrará tal com
desitchas.

Pancrácia. Aquesta nit á las set
en punt m'esperas en el apea-
dero d'el tramvia per anarho
á celebrar en el hotel Tibidabo

Cosme. M'hi trobarás puntual.

Pancrácia. Allí parlarem de lo
demes.

Cosme. (Allargantlhi la ma.)
Chocala.

Pancrácia. (L'hi presenta la má,
y Cosme l'hi vesa ab un fort
peto.) ¡Quin pillet que n'hi ha
de tu!

Cosme. Aixó no m'ho tornis á dir;

perque un home que obsequiá
y paga religiosamente, á una dama, dona
probas de ser molt galante y
amante constante.

Panarácia. Sento ruido; m'en vaitx.
Ánit enrahonarém ab calma.
Adeu. (Surt.)

Escena 8.ª 6

Come.

Aquesta dona no feya cas
d'el escribent auxiliar, y are
que manejo las cireras, ja 's va
ablandin. Com es dona viuda
independent y sense obliga-
cións, las galanterías em sor-
tirán baratas.

Escena 9.ª 7

Come Don Serafí.

Serafí. (Ab una má de paper arrot-
llada á la má embolicada ab
un altre paper.) Bon dia tinga

senyor director.

Cosme. (Sech.) Bon dia.

Serafí. Vinch á presentarlli un drama ~~comedia~~ en ~~vuit~~ set actes, prolech y epilech.

Cosme. (De mal humor.) ¿Es que's molt, que no puga estar en re- [es un fastich ser sol director d'aquesta casa] pos ni un moment? No estich per (dramas ni) comedias. Cada dia venen á presentarmen una dotsena de insulsas y que no reuneixen cap condició; ~~en~~ [en teatro de titellas aquí,] aquest ~~teatro~~ no volem come-dias de autors novells y desco-neguts; vaji á veurer un altre empresa, que lo que es aquí, es inútil.

Serafí. Si ho fan aixis, cuan s'aca-bin las comedias d'els autors acreditats, no quedará res pe-ra representar, un dia ó altre s'han de donar á coneixer els autors novells pera substituir

als antichs; ~~l'hi suplich que m'escolti~~ prengui aquest abano que es superior, (L'hi presenta.) y l'hi suplich que m'escolti.

Cosme. Bueno; (Prenentlhio.) Expliquis y enllestim que tinch molt que fer.

Serafí. Primerament dech advertirlhi que jo disfruto de una bona posició y las mebas rendas m' donan de sobras pera viurer comodament. Si m' ha donat la seba de escriurer comèdias, es sols pera passar temps y pera satisfer la meba vana glòria; si pera posar en escena las mebas comèdias es necessari fer algun gasto extraordinari, aqueix cor à carrech meu; en cuant als drets, no sols no els vull cobrar, si no que l'hi regalaré vuit dicrets pera la sa butchaca

cada vegada que las vejí
anunciadas en els cartells.

Come. Com son molts els gastos
que tenim y la seguritat la
empresa de no guanyar res,
no deixaré de acceptar la sua
oferta; en cuant als vuit du-
ros que m'ofereix, els accepto
de bona gana, perque es tan
mesquí el sou que tinch de
administrador, que no m'ar-
riba á donar pera viurer jo y
la familia; (o) examinaré ~~la~~ la sua drama ~~comedia~~ y
passats alguns compromisos
que tenim l'hi asseguro que á mitcha
temporada veurá la sua ~~representat~~ representació.
~~a la sua~~ ~~comèdia~~. ~~drama~~

Serafí. Es vosté la mateixa ama-
bilitat, l'hi dono las gracias an-
ticipadas y conti ab la amistat
de Serafí Pitarreta.

Cosme. (Alsantse y acompanyantlho.)
Lo mateix lhi dich.

Serafi. Ja m deixaré veurer, molt servidor de voste.

Cosme. A las suas ordres.

Serafi. Passiho be. (Encaixan.)

Cosme. Estiga bonet ~~Passiho be~~ (Serafi surt.)

Escena 9ª 8ª

Cosme.

Aquest jove, es una riquissima
es rich y te la seba de escriurer — comedias.
mina pera esplotar. ¡Llàstima que li hajen per endevant altres compromisos y proteccions de la temporada passada. ¡Vuit durèts cada representació! mereix desde luego la protecció meba.

Escena 10ª 9)

Cosme y Fuljensi.

Fuljènsi. Vinch á posarme á las ordres d'el nou directór artistich.

Cosme. Bueno; buscarém la contracta.

Fuljensi. Tira peixet, amich Cosme, ¿quina canonjia vos ha caigut!

Cosme. ¿Canonjia? Mals caps y pochs cuartos, vet aquí la canonjia que m'ha caigut.

Fuljensi. Tot un director artistich y administrador, aixo no es canonjia, es bisbat.

Cosme. Baija, baija, Fuljensi, pochs romansos; y aqui tens la contracta, firma si vols, y si nó ja pots tocar el dos. (L'hi entrega. la)

Fuljensi. (Repassan la contracta.) ¿Tres pessetas no mes? ¿Que m'habeu pres per comparsa?

Cosme. Jo estich en que ni per comparsa serveixes, sempre vas de cuculla.

Fuljensi. Vamos; posemo á un duro.

Cosme. Corrents; et posaré un duro;

pero m' has de donar una
pela diària. (Coretjeix la entrada.)

Fuljensi. ¡Tueu!

Cosme. Si ho dius, et despatcho.

Fuljensi. ¡Y que un artista como
yo haya de bajar á tan ruin
condicion!...

Cosme. Artista de camama.

Fuljensi. ¡A mes de apretarme
el tornillo, desprestijiarme!
(Firma.)

Cosme. (Miran la firma.)
Està bé: toquem el dos
que tinch feina.

Fuljensi. En aquest pas luego
os veurem propietari d'el
ensanche. (Surt.)

Escena 11ª 10

Cosme.

Una peseta mes diària;
la renda aumenta; aquest

~ simplet s'en riu, y pot ser que no s'equivoqui; si no surtan fallits els meus plans avants de cuatre temporadas, propietari d'el ensanche m veuré.

Escena 12ª 11

Cosme Ernest Prudencia.

Ernest. Senyor Cosme bon dia tinga.

Cosme. ¡Hola Ernest! Bon dia y molts á vosté y á la seba senyora.

Prudéncia. Grácias Don Cosme.

Ernest. Ens han avisat pera si voliam firmar la contracta. Vosté ja dirá ab qui debem entendrens.

Cosme. Ab mí.

Els Dos. ¿Ab vosté?

Cosme. Ab mi; ¿de que s'estranyen?

Prudencia. No'ns estranyem de res; sinó que com vosté era un simple escribent...,

Cosme. Donchs han de saber que el simple escribent ha pujàt á la categoria de administrador director artistich y encarregat de la formació de la companyia.

Prudencia. Sel felicita.

Ernest. Siga la enhora bona.

Cosme. Gràcias; are veurém si 'ns convenim ab vostes. El sou será entre els dos de ~~quatre~~ dos duros diaris com l'any passat ab la obligació de fer volos gra-tis las suas fillas.

Prudencia. Ab tantas condicions y ates que pot dirse que portem tot el pes d'el trevall, ja podria aumentarnos de un duro.

Cosme Atenent á lo que ha dit Donya Prudéncia jo parlaré á la empresa ponderant lo seu merit artistich y la neces-

sitat que tenim de que figu-
rin en la llista dos actors de
la categoria de vostes; pero
dech advertirlos, guardáin
el secret, que aquest duro de
aument ha de ser partit en-
tre vostes y jó. Vejin si 'ls convenen.

Ernest. A mi may m' han agra-
dat aquestos tripijochs; convinch
en que sigan dos y mitx fent-
ho constar aixis en la contracta.

Cosme. Donchs no farem res. Ja hi
ha hagut qui s' em ha ofert ab
tants merits y millors condici-
ons que vostes.

Prudencia. Sort te que [hi ha per entre mitx la no...] ~~tenim~~ fa-
[fer el comich de la llegua]
milia y no 'ns agrada mins
surt á conte correr mon. Acce-
dim á la sua proposta.

Ernest. No 'ns queda altre recurs.

Cosme. Tant á vostes com á mi els

els interessa guardar reserva;
es lo millor que podem fer gai-
xis vostes trauen el seu profit, y
jo també. Aqui tenen la con-
tracta. (La presenta.)

Prudencia. Vamos, ha de passar la
seva. (Firman.) Pera vosté la ga-
nancia, pera nosaltres el trevall.

Cosme. ¿La ganancia pera mi? De
bona gana 'm cambiaria ab vos-
tes; lo meu cavech, no es cap em-
pleo, es un presiri morál, tot lo
dia aqui á la estaqueta habent
de donar cap á tot no sentint
mes que queixas y reconven-
cions, y cuan vostes acabat lo
seu trevall s'en vaan á casa á
descansar, jo allavors tinch
de tragarme una comédia
en cuatre ó sis actes ab una
lletra que ni 'l dimoni la enten

y formar el meu judici per
si pot ó no representarse; y con-
siderein vostes si ab lo poch sou
que tinch puch viurer jo y la
familia? Vamos, lo que jo faitx,
no ho fa cap burro de trevall.

Prudencia. ~~Ernest.~~ No es pas ~~tan tonto~~ Voste; si no
vejés la ganancia positiva Senyor Cosme
ja ho hauria enviat al votabant.

Cosme. ¿Vol cambiar Donya Prudencia?

Ernest. No entenem res de ad-
ministració. Nosaltres estudi-
ar els papers y en paus.

Cosme. Te rahó, es mes conve-
nient viurer sens cuidados,

Prudencia. Donchs no s'hi amo
hini Senyor Cosme. (Surtan,)
(el Senyor Cosme els acompanya.)

Escena ~~13~~ 12

Senyor Cosme.

A la forsa m'hi tinch de
amohinar. Si no ho fes aixís,

dejunaria tot l'any. Fumemhi un cigarro, (ho fá.) y esperem als altres comichs, consuetas, cabos de comparsas, maquinistas músichs, portés, taquilleros espenedors, revenedors y tota la patuleya de jent de teatro que valdria mes tractar ab presidaris que con gente tan vil y baja com deyan els castellans antiguament.

Escena 4ª 13

Cosme Modest.

Modest. (~~Ab un quadern de comedias á la má.~~) Bon dia tinga Don Cosme.

Cosme. ¿ ~~Voste es algun autor~~? Bon dia. ¿ Voste es algun autor?

Modest. Si senyor.

Cosme. (Sech.) No estich per voste. Vinga un altre hora.

Modest. Jo so Modest... si voste no

ho ha olvidat; en Modest Amorós recomenat per Don Pere Sammarciál.

Cosme. Efectivament are el recordo. No he tingut temps de llejir las suas obras, pero sé que mereixen no sols la aprobació si no tambe l'elojí de Don Pere San Marciál amich meu y distinjit literat, per aquesta rahó las suas obras es posarán en escena.

Modest. No puch menos de estarlhi molt agrait Don Cosme y de donalhi las gràcias anticipadas.

Cosme. No's parlhi d'aixó s'ho mereix; pero ha de mediar una condició.

Modest. ¿Quina?

Cosme. Que's posarán en escena sense cobrar drets.

Modest. ¡Que diu home!

Cosme. Lo que sent. Les seas obras podrán tenir tot el merit que vosté ~~vulgau~~, pero no sabem la impresió que farán al públich.

Modest. Vosté m'arruina Don Cosme; figuris que he recullit tots els meus ahorros, he deixat la meba població y he vingut aquí ab ma esposa y dos fills que el que te mes son sis anys; els meus ahorros s'han acabat; en va he buscat una colocació que no he pogut trobar, y are estich ~~em trobo~~ en situació tan trista que no se com ferho pera donar pá á ma esposa y mos fills.

Cosme. Amiguet no se que dirlhi; jo no puch comprometrer á la empresa.

Modest. Vosté m'arruina, vosté m mata.

Cosme. Ja veurá, volent fer per vos-té mes de lo que puch, vaitx á ferlhi una preposició; peró ha de quedar entre nosaltres com un secret inviolable.

Modest. L' hi prometo guardar el secret, pero espliquis y veurem.

Cosme. Corriente. (Ab veu baixa,) Voste, com diu Don Pere, es autor de aquestas obras, permetim que sigan representadas en nom meu y com autor, y jó las hi compraré.

Modest. Aixó may; (ja may) primer morirme de fam.

Cosme. Donchs be, moris de fam.

Modest. Voste es un home sense cor y sense sentiments. Pera mi el trevall, pera vosté la recompensa y la glória.

Modest. Com á traductor del castellá es conegut.

Comme. Bueno lo mateix te;

Modest. No senyor, no te lo mateix; bona diferencia hi ha.

Comme. Si veam....

[H]ome. Donchs tinga; ja que so un home sense cor y sense sentiments, vaji á trobar un altre empresa que las hi vulga representar. (L'hi dona els manuscrits.)

[M]odest. Ja la trobaria la empresa, pero mesceix que la obra que no s'estrena en aquesta casa, ja á tothom ~~sembla~~ l'hi sembla que no pot valer res! En cambi els bunyols que's condimentan aquí tothom els troba bons.

[H]ome. Jo ja so conegut com autor, #

~~[M]odest. Com á traductor les conegui. (Home.)~~ ~~Bueno~~

~~(Modest.) No~~ ~~[illegible]~~ ~~no te lo mateix~~

Si van las obras en nom meu, tindrán alguna acceptació, de lo contrari l'exit será duptos, la preposició que l'hi faitx es tot lo que l'hi puch fer, si las obras no obtenen un exit, la responsabilitat será pera ~~vosté~~ [illegible].

[M]odest. ~~Bueno~~ Corriente. ¿Que es lo que vol donar per las tres obras?

[H]ome. Compadeixentme de la sua

situació, tot lo que puch oferirlli,
es á rahó de cinch duros per cada una de las tres obras; son
quinse duros.

Modest. ¡Quinse duros!

Cosme. Cambiant els títols de las obras per aque Don Pere Sanmarcial no s'enteri d'el pacte entre
vosté y jó, dientlli despues que la empresa no ha volgut accedir á la meba recomendació.

Modest. Jo estimo mes la gloria que'ls diners. ¡Tot lo meu trevall perdut! ¡Tot perdut! Vosté no te cor
ni pietat de un infelis pare.

Cosme. Dupto que trobi qui l'in donga mes; quinse durots
fan de bon arreplegar. Tinga (Els hi entrega.) y no s'en parli mes.

Modest. ¡Quin sacrifici! (Prenentlos.) Accepto: pero ab una

condició.

Cosme. Digui.

Modest. Que m'ha de ajustar com actor.

Cosme. Es aquesta una proposició molt arriscada de part meva; perque no sabent lo que fa, es comprometrer la empresa.

Modest. ¿ Pero no l'hi diu Don Pere Sammarcial que m'ha vist treballar y l'hi recomana el meu trevall?

Cosme. Es veritat, pero el seu trevall pot agradar á ell y desagradar al nou publich.

Modest. Don Pere es home intelijent y si agrada á ell que es home de molta esijencia agradaré á tothom.

Cosme. Vosté deuria ingressar á la companyia á proba y com á

meritori y per consequent sen-
se paga; pero pera que vejí que
so jenerós l'ajustaré á duro diari.
Modest. Convingut desde luego.
Cosme. Ab una condició.
Modest. Diguí.
Cosme. Que aquest duro s'ha de
partir amigablement y ab
tota reserva entre vosté y jó.
Modest. Lo ~~que~~ dit lo pretén vosté, es fer-
me morir de fam á mi y á
la meba familia.
Cosme. Donchs tornim els quin-
se duros y vají en pau y en
gracia de Deu.
Modest. Las paraulas de vosté
no son paraulas, son punyaladas.
Cosme. Donchs com l'hi dich tor-
nim els quinse duros.
Modest. Ja que no m queda altre
recurs, acepto, pero m'ha de fer

un favor que l'hi agrahiré molt.

Cosme. L'hi faré si puch.

Modest. Adelantim els quinse duros d'el primer mes.

Cosme. Despres de haberme sentit de la sua boca lo que m'he sentit, no deuria accedir, pero, pera que veji la meba jenerositat, aqui'ls te. (Els hi entrega.)

Modest. Ben vinguts sigan; ~~ja~~
Cosme. Firmi recibo. (Presentantlhi.) ~~Modest~~ ¡Respiro!
~~tinch~~ (Prenentlhos.) Ja tinch
Cosme Firmi recibo. (Presentantlhi; Modest firma.
pa pera donar als meus fills.

(Surt.)

Acte Segón.

Un café restaurant de luxo; portas á dreta, esquerra y al fons; taulas, cadiras, miralls &c.

Escena 1ª

Cosme Pancracia.

~~al final~~ ~~Peret~~. Apareixen ~~junt~~ assentats junt á una taula de

la dreta almorsant; ~~tota~~ la
conversa á mitcha veu, al princip
Cosme. Pancracia aixó no pot
durar; pera tu el diner no te
cap valor; en un any, serias
capas de arruinar á un Nabab.
Pancracia. Pero home; ¿no veus (tu mateix) que
no podia prescindir d'el des-
senvols que t'he fet fer? No
coneixes tu mateix que ~~ab~~ per el
gasto que tenim las cómicas,
nos basta el limitat sou?
Cosme. De tot me faitx carrech;
pero tu no t'acontentas de
vestits sencills y d'efecte pe-
ra la escena, sinó que vols
~~or fi y bo~~ trajos de lo mes superior,
no t'satisfan joyas de guarda
ropia sinó que vols or fi y bo-
na pedreria, y lo pitxor de tot
alimentar els teus vicis.

Pancràcia. ~~Ara~~ home no't quei-
xis; en substància, desde que
vius ab intimitat ab mi, no
m'has pagat mes que mit-
cha dotsenota de vestidots al-
gun sombrerot, algun calsat y
un jòch de jòyas, y en cuant á
alimentar els vicis, no arriba
á ser vici el jugar alguna
partidota al burro, y beurer algu-
na copeta ~~per el mon~~ que á mi m'agrada ~~perque~~ ~~y~~ estan mono......
Cosme. Jo ~~també~~ tenia que viurer
limitat ab el curt sou de escri-
bent ~~a~~uxiliar, y are que ab lo
carrech que tinch de director
~~que~~ podia arreglarme una mi-
queta, has vingut tu, y has es-
tat la meba perdició; ab los
dos mesos que corren de tem-
porada, habia reunit uns
cuants cents duros y tu m'els
has gastats tots, tots y are m

trobo sens una peseta y en-
deutat.

Panerácia. Considera tu que
aqueix gasto s'ha fet sols al
principi; are estich un chich
arregladeta, d'aquí endevant
ja no't faré gastar mes; per al-
tre part tu are ja tens un sou
mes com actor, en substitució
d'el [illegible] has brindat
pera representar el Tenorio tra-
duit al català pera tu mateix
que segons lo que m'has llejit ho
trobo superiór; jo conech molt
al publich, y t'auguro una
ovació.

Cosme. ¿Vols dir, vols dir?

Panerácia. ¿Que ~~Es~~ si vull dir una idea colossal
la teba, una idea que ningú
la ha tinguda; lo que has fet
ni tu mateix ho sabs, ni pots do-

⊕

Ja m'en sembla veuret assen-
tat en aquell palau de la
plassa de Catalunya, ador-
nat ~~de~~ de flors y banderetes,
rodeixat de tos subdits
(de modo que)
que t'homenetjen, sem-
blaràs l'antich carnes-
toltes d'el Born. ~~Et com el~~
Come, ¿Zarel? ¿Que no t'has burlat de nin-
gu - abuc?

narten conte. ¿Que dich obas-
sió? Homenatche t farán non
duptis t'homenatcherán ~~Et~~
Pancracia ~~nombrarán~~, ~~per~~ l'Et donarán
el titol de eminéncia, et nom-
brarán per el gran Cosme Em-
broll.

Cosme. Em sembla que ecsajéras.

Pancrácia. ¡Que tinch de ecsaje-
rar! em quedo curta, eclipsarás
á tots els jegants d'el teatro ca-
talá, perque aquí tots son jegants
y sinó mira els cartells y revis-
tas en totas parts van estam-
pats el gran autor tal, el gran
comich cual, llástima que no
hi hajan jegantas, nosaltres
las pobres cómicas, totas som
nanas, no hi ha mes jegeinta
que la pubilla de cada ciutat.

Cosme. Tens raho; ves tu es una cosa

que encare no s'ha ocorregut ni als empressaris ni als revistero's, fes be de advertirmho, en en el primer cartell que fassa plantar, posaré en lletras de un metro de llargada la gran, la jegantassa, la immensa Donya Pancràcia. Tens rahó; aixó será una orijinalitat y un nou servey que prestaré á la empresa y alguna cosa m valdrá.

Pancracia. ¡Ay amich meu! allavors si que tu y jo serém jegant y jeganta y la ballarem grassa.

Cosme. (Ca, no) Encara que guanyes deu vegadas mes de lo que guanyo no n'hi hauria prou pera satisfer la teba vanitat, ab tu no hi ha medi ni cordura, tants com ne plouen, el vent n'eixuga.

Pancracia. Ja veurás com de aquí

endevant viurem ab economia, amor y santa pau.

Cosme. Ab tu es imposible prosperar; tu has de ser la meba ruina y la dels meus fills.

Pancràcia. Aixó may; si un dia et trobas en aquest cas, mentres jo tinga una pesseta, será partida entre tu y jo; ja sabs quet tinch cariñyo d'el verdader y no't deixaré may.

Cosme. Paraulas, paraulas, paraulas que'l vent se las emporta.

Pancràcia. De tu aixó es lo que'm fa mes agravi, si duptas de lo que dich, separemnos y axis podrás arreplegar y satisfer la teba avaricia.

Cosme. Sempre que aixis te parlo, m'apuntas la pistola al pit y 'm reindeixes, si tu'm deixesis

seria el disgust mes gran que podria rebrer en ma vida.

Pancracia. Bueno; no 'n parlem mes; ja veurás el meu comportament; el temps dono per testimoni.

Cosme. Paguem y anemsen que luego vindrán aquí els comediants y no voldria que 'ns trovessin junts.

Pancrácia. Com vullgas.

Cosme. ¡Noy! (Trucant á la taula.)

Escena 2ª

Dits Peret.

Peret. (Per la dreta primer terme.) ¿Que 's ofereix?

Cosme. Ves cuant val aixó.

Peret. Nou pessetas cincuanta centims.

Cosme. Aquí tens dos duros

Peret. Tinga dos rals de vuelta.

Cosme. Está be. (Recullintlhos.)

Pancracia. ¿Y gosas cobrar dos rals?
de ~~propina~~? Fes las cosas be.
Els dos rals son de propina.
Cosme. Te (Els hi entrega)
Perel. Gracies. (Recull lo de la taula.)
Cosme. (Apart) (A Pancracia.) ¡Quin modo de gastar miserablement el diner y defraudarlo als meus fills! un esmorsá de dos duros, total per no menjar res; tot aixó pera cumplimentarte.
Pancracia. Un esmorsá fi; bon profit ens fassa.
Cosme. Ja sabs que l'ensaitx es á las cuatre, no fassas tart com acostumas, que aixó es comprometrem, et recomano la puntualitat.
Pancracia. Seré puntual.
Cosme. (A Pancracia ab reserva) Al sortir al carrer, tu per un cantat y jo per l'altre ~~(Surtan~~
Pancracia. Estabe (Surtan per l' ~~esquerra~~ del fons) que es hont deurán entrar y sortir tots els personatjes durant aquest acte. Escena 3ª

Peret.

El Senyor Cosme desde que es director d'el teatru catala veitx que la balla molt grassa, ab la seba flavia la Pancracia y sos pobres fills pateixen gana: com que aixó dona, tambe vull ferme director, de treato ja que ell ho es, tambe puch serme jo. (~~Surt per la dreta primer terme.~~)

Escena 2.ª

Dit, Sebastiá, Rafel y Esteva. Entran ~~per l'esquerra~~ del fons y s'assentan á una taula de la dreta

Sebastiá. ¡Hola Peret! Porta 3 cafe.

Peret. (~~Desde dins.~~) Voy. (Entra y surt luego y serveix cafe.)

Rafel. ¿Han ~~haveu~~ vist ~~adonat~~ á en Cosme y de la Pancracia?

Esteva. Jo no.

Sebastiá. Aquests no s'adonan may de res; fan las cosas tan dissi-

muladas que tothom s'en avi-
sa menos Voste
Esteva. Que volen que les diga; no
m'en so avisat.
Rafel. ¿Venen molt sobint á aques-
ta casa? Peret. Si; á menjar viftecks y altres
fruiteras (A Peret) escultint las horas de poca
concurrencia.
Sebastiá. He sentit á dir que fa
molts obsequis y gasta molt
ab la Pancracia, ¿No es aixó Peret? (S'en va.)
Paco. Si fa algun quartet abella
Esteva. ¿No ho saben? Avans dit que s'habia
fet galan. Aprofitant la fu-
jida del ~~Baldiri~~ Hermenejil (á Buenos aires) y volent
contraurer un merit ab la em-
presa ha dit. En ~~Baldiri~~ Hermenejil ha
fujit á Buenos aires habem
de ajustar un nou galan pe-
ra 'l Tenorio, el faitx jo, cobro
el seu sou, y todo se queda pa-
ra casa.

Rafel. Ja es tenir barra.
Sebastià. Y ben llarga.
Esteva. Air el va ensajar; diuen que fa un Tenori de carrero, traduit al català per ell mateix.
Rafel. Habem de anar aquesta tarde al ensaitx á veurer com va aixó abants no hi haje un escandol.
Sebastià. A mi em sembla que en Modest s'en sortiria bastant be
~~Esteva~~. Jo ho crech — ~~En~~ Modest es una bona adquisició; es un comich que nosaltres no coneixiam, y desde que trevalla aquí, s'ha conquistat totas las simpatias,
~~es un artista molt intelijent y~~
~~completament encarnat en los papers que desempeña y~~
~~sembla escrits per ell mateix~~ ; aqueixa artista
~~que s'ha de protegir.~~
~~Rafel~~. Pot donarnos positivas ganancias, (ab la, seba atracció) ho habem de tenir en conte, perque l'ho mereix.
Sebastià. Donchs lo dit. Aquesta

Esteva. # És un artista molt inteli-
jent; está tan encarnat ab los
papers que desempenya, y está
tan possesionát, que sembla que
ell mateix l'els ha escrit.

Rafel. Res ~~ho~~ demostra tan lo que
val, com las ovacións que cada
nit obté, el públich l'el menja
materialment á aplausos. Es
un artista que debem protejír.

tarde al ensaitx y mirems
aquest assunto ab interés.

Escena 5ª

Dits Modest, Ernest, Fuljensi
Serafí, ~~per l'esquerra~~ y varis
concurrents ~~per diversos costats~~.
Els ~~dos~~ cuatre primers s'assentan á una
taula inmediata als tres empre-
saris en primer terme, els altres
van entran á intervals y s'as-
sentan en diferents taulas.
Peret va servint café á tots.
Modest. Tinch el gust de saludar
á la nostra benemérita empresa.
Fuljensi. Als protectors dels artistas.
Ernest. Als protectors dels cómichs.
Serafí. Y d'els literats.
Esteva. En nom de tots corres-
ponch al afectuos saludo. (Enraixam y de la nata y flo dels comichs. (Elegantic.) Gracias
(S'assentan tots.)
Rafel. ¿Com van els ensaixos
d'aqueix Tenorio?
Modest. De primera; si Don Jo-
seph Zorrilla, ~~ens veyes~~, ~~corona~~ de ~~poguer veurer~~ gloriosa
memoria poguer presenciar els ensaits

corona
~~Cia~~ de llaurers á Don Cosme
nostre primer galan.
Sebastiá ¿Donchs volen dir que ~~val~~ l'interpreta be.
Fulgensi. ~~De primera~~ Inimitable.
Serafí. Eclipsará á Delgado
y á Mata, y á Latorre.
Esteva. No faltarém aquesta
tarde al ensaitx, pera admirar-
lo y aplaudirlo.
Modest. Poden anarhi que'n
sortirán ben satisfets.
Rafel. Sembla que vostes es-
tan de bromete. y son el ~~estan~~ jalean
Modest. ¡Que habem de estar
de bromete! Molt formals
podem assegurar desde luego que
estem. Presenciarán un gran
aconteixement teatrál.
Fuljensi. Tenim un director que
es una alhaja.
Serafí. Sobre tot molt aplicat; si
anessim á la administració
are, el trobariam estudiant y
meditant
un drama que l'hi vaitx
presentar.

Sebastià. Vosté ha escrit un drama?

Serafí. ~~En~~ un prolech set actes, y epílech.

Esteva. ¿~~En~~ un prolech set actes y epílech! Molta tela hi haurá.

Fuljensi. Se suposa, el públich hi haurá de du el sopá.

Rafel. ¿I el Senyor Cosm l'hi ha promés posarlhi en escena?

Serafí. Ab las condicions que habem estipulát no'm cap cap dupte.

Sebastià. ¿Quinas condicions son aquestas?

Serafí. Aixó es un secret entre ell y jo; ja las sabrán cuan s'estreni.

Esteva. Donchs respectem el secret.

Rafel. ~~Jo no'm~~ En deme no se avenir d'el pit que ted Senyor Cosme. Ja'm sembla veure'l ab la

espasa y las pistolas al cinturó.

Modest. Donará dias de glória á la pátria, fama á la empresa y profit per las mas butxacas, ab son Tenori traduït al catalá.

Sebastiá. ¿Ha traduït el Tenori? ¡Ay lo pillet! Tot ens ho tradueix en catalá.

Fulgenci. Tradueix d'el frances, d'el inglés, d'el italiá, d'el alemany d'el rus, d'el portuguez, d'el gallego d'el esperanto y botapuch.

Modest. Ab la particularitat que no parla ni coneix cap de aquestos idiomas.

Ernest. Es compren; com que tot lo que ell tradueix ja estem tips de veuro y representarho en castellá; fins tradueix el

Séneca

Modest. Aixis tenim que no es
⊕ traductor sinó retraductor de mo-
do y de manera que no fa tra-
duccions sinó retraduccions.

✱ diuen que tambe fa arreglos.
Modest. ¿Arreglos? Lo que ell fa
son desarreglos y mutilacions.

jenero chico, y aixó que ell mateix diu que el género chico es una porqueria. ¢

Esteva. ¡Cinch ho es d'auxerit! ✗

Rafel. Mal s'en pot, aixó tots y tambe jo ho fariam.

Sebastiá. Ha de ser curiós veurer el Tenori en catalá

Esteva. To no tinch sossego fins haber admirát aquest portento de literatura.

Rafel. Facil'ens es satisfer aquesta curiositat; anemsen tots al ensaitx. (Pagan el gasto.)

Modest. Vingan y quedarán satisfets. (Surtan per el fons esquer.)

Acte Tercer.

La escena está disposada com en un dia de ensaitx.

Escena 1ª

Tots los personatches, á escepció de Baldiri, Fuljensi y Peret, estan ensajan el Tenori; tant els actors com las actrius y empressaris que no prenen part en lo dialech estan formant - - - - -

mant grups assentats uns y drets altres en lo prosceni enrahonan entre ells en veu baixa ó contemplant l'ensaitx.

Final de la escena novena d'el cuart acte d'el Tenório mal traduit en catalá.

Cosme. (D. Joan.) (Ajenollat.)
Comendador que'm perdeu.
Ernest. (Gonzalo.) Ma filla.
Tornarme debeu.
Cosme. (D. Joan.)
Considera be Don Gonzales
que per cuants medis he pogut
satisferte he volgut
y que ab armas al cinturó
els teus renecs he tolerat
proposante la pau
~~proposante la pau~~
als teus peus ajenollát.

Escena 2ª

Dits Fuljensi;

Fuljensi. (Mejia,) (Fen una riallassa.)
Molt be D. Joan.
Cosme. (D. Joan.) Viva Deu...
Ernest. (D. Goncales.)
¿Qui es aquest home?
Fuljensi. (D. Lluis.) Un testimoni
de sa cobardia y un amich
pera vos Comendador.
Cosme. (D. Joan.) ¡D. Lluis!
Fuljensi. (D. Lluis.)
Ja he vist bastant
D. Juan, pera coneixer
l'us que pots fer
d'el teu valor arrogant
y qui fereix per detrás
y s'humilia en la ocasió d'are
es tan vil com el lladre
que roba y fuits d'el fracas.
Cosme (D. Joan.) Encara mes,
Fuljensi. (D. Lluis.)

Y ja que la ira soberana
junta com dos y dos fan tres
al pare de la D.ª Ines
y al venjador de la D.ª Ana,
mira el fi que tens á la vora,
cuan á igual temps s'alcansa
aqui dins sa venjança
y la justicia allá fora.

Ernest. (D. Gonçalo.)
¡Oh are comprench...¿sou vos
el que?..

Fuljensi. (D. Lluis.)
Jo so D. Lluis Mejia,
á qui á temps vos envia
Deu pera venjarvos.

Cosme. (D. Juan.)
Basta donchs de tal suplici;
si ab hisenda y honor
no'us probo el valor
d'el meu franch sacrifici

y la lleyal solicitut
ab que ofereixo tot cuant puch
preneu, viva Deu per cobardia
y aus burleu de ma virtut,
os acsepto el que m doneu
temps breu y perentori
pera mostrarme el Tenori
de cual valor dupteu.

Fuljensi. (D. Lluis.)
I caiga á nostres peus estirát
digne al menys d'eixa fama
que per tan breu tacleama

Cosme. (D. Juan.)
I siga en lo infern socarrát.
Ulloa, ja que axi
tornas á enfonsarme á n'el vici
cuan Deu em cridi á judici
tu respondras per mi.
(Fa com si disparés la pistola.)
¡Pum!

Ernest. (Don Gonzalo.) (Cayent.) Arrei.

Cosme. (D. Joan.) I tu poca solta
que de lladre m' has tractat
t' asseguro en veritat
que demà t' cantarán la absolta.
(Esgrimeixen ab un bastó y l' hi
dona bursada.) ¡Sist!
Fuljensi. (D. Lluis.)
¡Jesus! (Apart.) Ja he begutoli.
Cosme. (D. Joan.)
Tant ta cega fe
s' enpuja al cel Mejía
y no es per culpa mía;
pero la justicia ve
y há de veurer qui so á fé.
Ciuti. (Desde dins.) Don Joan.
Cosme (D. Joan.) (Surt al balcó.
¿ Qui es.
Ciuti. (Dins.) Peraqui.
Salveus.
Cosme (D. Joan.) ¿ Hayá pas?
Ciuti. ~~Si~~ Si;

Tireus.

Cosme (D. Joan.) No'm detindré.
He trucat al cel y no m'ha escoltat;
y ja que las portas m' tanca
si'l meu pas no s'entrebanca
en tocar el dos juro no faré tart

Tots (Grants aplausos.)
¡Bravo, bravissimo!

Sebastià. ¡Magnifich!

Rafel. ¡Admirable!

Esteva. ¡Inimitable!

Cosme. ¿Vostes no sabian las me-
bas habilitats?

Sebastià. ¡Que habiam de saber!
com las tenia tan amagadas...

Esteva. La sua modestia escesiva.

Rafel. ¡Qui s'habia de arribar
á imajinar que'l Senyor Cos-
me fos una eminencia!

Serafí. Es un traductor ~~de~~ de poemas de primera
forsa. Ja l'hi ~~farém~~ rendirém homenatche.

Cosme ¡Gracias!

Serafí Pero la glória no ha de ser
tota seba; jo vareitx presentar
un drama fa cosa de dos mesos;
crech que l'hi haurá sobrat
temps pera llejirlho y meditar-
lho; Aquell drama intitulat
si recorda voste "Las angunies
Cosme, Sí; recordo be. (Serafí)
de un Director artistich" Axis donchs
digui francament voste que
es home de intelijencia y
coneixedor, ¿que l'in ha semblat?

Cosme. ¡Oh magnifich! Molt
be; molt be.

Serafí. ¿Que m'en diu de la es-
cena décima octava d'el sete cuadro
d'el sisé acte?

Cosme. De primera.

Serafí. ¿I de aquellas reconven-
cións que l'hi fan las duas
damas que rabian de celos
~~per ell~~? p'el galán?

Cosme. ¡Oh! Aquella escena está plena de vigor y forsa de dicsió.
Serafi. ¿Y el final de la obra aquella nit de trons y llamps?
Cosme. ¡Oh! alló fa erissar els cabells, alló revela un verdader jeni.
Serafi. Ja estaba jó ben persuadit que faria gran elojí de la meba obra; com que l'hi vareitx prometer vuit duros per cada representació, es clá tot son elojis.
Cosme. (Sorpres.) ¿Que diu? Aixó no es veritat.
Serafi. Aixó es tan veritat com els elojis que m'acaba de fer de la meba obra que voste la ha llejida per las cobertas.
Cosme. Si senyor, la he llejida tota, enteramant tota.
Serafi. Com la pot haber llejit si no hi ha tal drama ni tal

barraca; lo que jo l'hi vareitx presentar era una ma de paper blanch ahon no hi habia escrita ni una sola lletra sisquera; voste desmentirá aixó lo mateix que l' parte d'els vuit duros de cada representació, que tot ha estat una brometa pera posar á proba la sua codicia; y en corraboració d'aixó, senyors empresaris, vagin al seu despaitx y en lloch d'el drama trobarán una ma de paper blanch.

Cosme. (Apart.) Are si que m' ha atrapat. (Sebastiá.) Es ocurrencia. (Rafel.) Es chocant. (Esteva.) Es graciós.

Serafí. ~~Lo que es voste~~ Tot l'elogi que m' ha fet, era pera cobrar els vuit duros. Lo que es vosté, un codiciós, un hipócrita y un farsant, que ab tothom especula.

Cosme. Tinga conte com parla.

Modest. Aixo es una veritat com

un temple. També á mi m' ha
especulat. Las comedias que
l' han ~~representat~~ posat en escena en nom seu
com autor y que han obtingut
ecsit, son mebas: abusant de
la meba precária situació me
las ~~ha~~ va comprar per la misèria de quinse
duros y ell cobra els drets de pro-
pietat y ha fet sua la glória
que á mi 'm corresponia.
Diu en la meba contracta
que cobro un duro diari, y el pollé resu-
mitat s'em queda la mitat, ~~es a dir,~~
~~la mitat~~ de la paga.

Fuljensi. A mi també.

Prudéncia. A nosaltres també.

Cosme. ¡Quina pedregada!

Ernest. De tots cobra la mitat;
fins ens consta que te abinen-
cias ab portes y taquilleros, per
aixó els ha cambiat y n'ha posats
~~dels~~ seus.

Cosme. Aixó no es veritat.

Modest. Pero la seba especulació, ab
la sua d'el proxim
nó l'hi fa profit, perque já hi
ha qui l'especula á ell; en
aquets cassos sempre, com
diuen els castellans, s'ha de
preguntar, "¿Quien es ella"?

Pancrácia. ¿Que parla per mi
Senyor Modest?

Com que ho dona per entesa,
Modest. ¿I donchs? ¿Peraqui vol
que parlli? Las relacions que
vostes dos tenen las portan
tan amagadas, que tothom
n'está enterat.

Cosme. (Apart.) Tota la pastarada ha sigut descobert.

Pancrácia. Em sembla que cada
cual es ben dueny de tenir
las relacións ab qui millor
l'hi convinga.

Modest. Ja ho crech; ab qui millor
l'hi convinga, naturalment

á vosté si que l'hi convenia, perque s'hi trobaba be; pero no pas á nosaltres; perque á nosaltres ens escanyaba y á vosté l'engreixaba ~~l'omplia de~~ la provehia la de vestits y ~~de~~ joyas ~~ab~~ obsequis de restaurants y altres recreyos.

Pancracia. Bueno; d'aixó vostes, no n'han de fer res, perque cada cual es ben duenyo.

Sebastiá. Es veritat; cada cual es ben duenyo de lo seu, y per aquesta (mateixa) rahó nosaltres som ben duenyos de lo nostre y no podem permetrer que una dona com vosté s'en gaudeixi. ⊕

Pancracia. No us habem gaudit de res.

Rafel. Ja l'hi tallarém las aletas á n'el Senyor Cosme; s'lian acabat els bons

Sebastià. Tots els carrechs que l'hi han fet,
els corrobora una carta del Hermenejil que'm han entregat
á la porteria en la que'l discutpa espressant que si va acceptar la contracta de Buenos aires
và ser pera fujir de la copdicia y tripijochs d'el Senyor Cosme.

Cosme. (Apart.) Tots conspiran contra mí.

~~Faon~~

~~en la tragèdia titulada~~

~~La Mort de Safó.~~

caballs branchs.
Esteva. Si nosaltres no ente-
nem d'art, ja entenem de
numeros y sabrém portar-
nos els nostres interessos.
Cosme. (Apart.) ¡Obrat escoti-
llon y amagarm sota las taulas!
Sebastiá. En avant á la direcció
artística no deixa d'haber-
hi á la companyia elements
literaris pera examinar
las obras que's presentin.
Rafel. Voste Don Modest po-
drá encarregarse de ~~tot~~ aixó, y
també de dirigir la escena.
Esteva. Si si; ningú millor que
voste, que ha donat probas
de bon literat, y bon actór.
Modest. Gracias per la distinció;
jo faré de ma part tot lo que sapiga.
Esteva. Ja posarem ordre en
aquesta casa de modo y de
manera que tothom puga

guanyarse comodament
la vida. Acabat l'ensaitx,
tots á la administració y ca-
da cual será recompensat
segons els seus merits.

Sebastiá. Vosté D.ª Pancrácia
causa de tots aquestos chan-
chullos y desordre, està demés aquí so de parer
que quedi despedida de la
companyia. ¿Que opinan vostes?

Esteva. So de la mateixa opinió;
y vosté Senyor Rafel?

Rafel. To so Don Rafel Abellaneda.

Esteva. Entesos.

Pancrácia. Poch se m'en dona.
(Salsa.)

Rafel. A, si; com á poca vergonya.

Pancrácia. Tinch joyas que mal
venudas, en cas de necessitat puch baltarla grassa
un parell d'anys ben recreya-
da y sense treballar, y despres sinó
m'u guanyo la vida ab l'art,

no faltarà protector
~~venirem de trobar~~ un ~~bon factor~~.
jenerós com el senyor Cosme.
Senyoras y Senyors, que s'hi diverteixin y no s'hi capfiquin.
(Surt.)

Escena 3ª

Els mateixos menos Pancràcia.

Ernest. ¡¡Quina descarada!

Prudencia. Gracias á Deu que no es á la companyia aquesta intrusa. A mes de ~~banyol~~ ser una banyol Era el desdoro de la nostre classe.

Esteva. ¿Y vosté que fa? ¿Que no s'en va ab la sua estimada?

Cosme. Segons vosté m'insinua també quedo despedit.

Sebastià. Y ben net y clar.

Cosme. Tingan pietat y compassió d'un pobre viudo ab dos criaturetas; els seré franch; aquesta mala dona ha estat la meba desgràcia; jo sens ella hauria obrat com un home

honrat; lo que he sostret no
m'ha fet cap profit; don-
guinme el carrech que vulgan
encara que sia el mes humilfant
que (jo) ab gust l'acceptaré y tin-
dré bon comportament.

Rafel. M'inspira mes compas-
sió que odi; per ma part no
queda despedit.

Esteva. No s'ha de matar tot
lo que es gras, necessitem un
avisador.

Sebastiá. Voste ~~podrá~~ desem-
penyar á aquesta plassa, po-
drá servir en la comparseria
(tambe podrá) y desempanyerá algun pape-
rot, encara que tinga fama
de mal comediánt.

Rafel. L'hi darém tres pessetas
diárias, ¿que mes pot pretendrer?

Sebastiá y Esteva. Convinguts.

Cosme. Vostes es portan ab mi com
á bons caballers, ~~tota la vida~~ ~~Tots els enviare~~

jo els estaré ~~agreit~~ eternament
agreit (Al publich.)

El fracas que vinch d'espassar
que'ls serveixi d'esperiencia,
ja que'l que no te conciencia
prompte ó tart ho ha de pagar,

Prou.

Barcelona 16 Septembre de 1909.

Pau Montellá

1006202443